

5. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П. Наволокова. – Х. : Основа, 2011. – 176 с.
6. Поташник М. М. Управління сучасною школою / Поташник М. М., Мойсеев О. М. // Підручник для директора. – 2002. – № 1–2. – С. 6–35.
7. Сучасні педагогічні технології. Навчально-методичний посібник / Автор-укладач Федорчук Е. І. – Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2006. – 212 с.
8. Філософські абрисы сучасної освіти : [монографія] / Авт. кол. Предборська І., Вишенська Г., Гайденок В., Гамрецька Г. та ін.; за ред. І. Предборської. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2006. – 226 с.

РЕЗЮМЕ

А. В. Фокшек. Субъект-субъектное управление как инновационный путь подготовки будущего учителя.

В статье обобщены теоретические положения о сущности понятий «инновация», «управление», «субъект-субъектное управление». Проанализированы пути эффективности профессиональной подготовки будущих учителей к субъект-субъектному управлению и было установлено характерная связь субъект-субъектного управления с профессиональной педагогической подготовкой.

Ключевые слова: иновация, инновация в образовании, новизна, инновационная образовательная технология, управление, субъект-субъектное управление.

SUMMARY

A. Fokshek. Subject-subjective management as innovative way training of future teacher.

In the scientific article the theoretical position about the merits of the concepts of «innovation», «management» and «subject-subjective management» are generalized. We analyze effective ways of professional future teachers training to subject-subjective management and set specific subject-subjective management relationship with a professional teacher training.

Key words: innovation, innovation in education, innovation, innovative educational technology, management, subject-subject management.

УДК 378.147.091.31

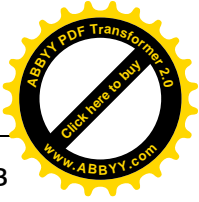
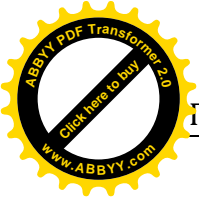
І. Ю. Шамрай

Камянець-Подільський національний університет

АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

У статті пропонується визначення аналітичної діяльності, окреслюється її важливість в контексті професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів, визначаються основи успішного формування аналітичної діяльності студентів під час професійної підготовки у вищій школі, наводяться типові проблеми, що можуть виникнути у процесі розвитку аналітичної діяльності студентів.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна компетенція, аналітичні вміння, аналітична діяльність, комунікативний підхід, інтегративний курс, кейс-метод, метод проектів, аналітичне есе.

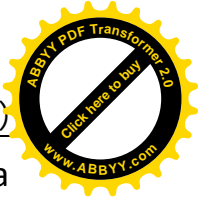
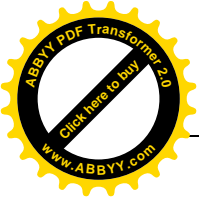
Постановка проблеми. Інтеграція української вищої школи в європейський та світовий освітній простір можлива лише за умови реформування та модернізації підготовки фахівців різних спеціальностей у вищих навчальних закладах країни. Це актуалізує проблему освітніх інновацій як дієвого чинника реорганізації та підвищення якості освітніх послуг, зростання інтелектуального та професійного потенціалу учасників педагогічного процесу.

Аналітична діяльність студента набуває особливої актуальності на етапі переходу на нову освітню парадигму, в основі якої – особистісна зорієнтованість процесу професійного становлення. Тому проблема модернізації теорії і практики формування аналітичних здібностей майбутніх фахівців, а також готовності їх реалізувати в освітній діяльності сучасної вищої школи.

Аналіз актуальних досліджень. Серед учених, які займаються проблемою аналітичної діяльності з філософської, психологічної та педагогічної точок зору можна відзначити таких дослідників як Э. де Боно, Р. Х. Джонсон, Дж. Дьюї, Д. Клустер, М. Липман, К. Меридит, Д. Спиро, Дж. Стил, Ч. Темпл, Д. Халперн, П. Фрейре. Особливості формування та використання аналітичних вмінь у різних сферах діяльності вивчали М. В. Гриньова, А. Ждан, Дж. Мак-Пек, А. Реан, С. Рубінштейн, Л. Столяренко, О. Тихомиров. На значущість аналітичних умінь в структурі професійної підготовки педагогів вказували Л. А. Гороховцева, А. В. Коржув, В. А. Попков, Е. С. Романова, Л. Г. Семушина, В. А. Слостенин, Л. П. Ступникова.

Незважаючи на те, що різні аспекти аналітичної діяльності були предметом дослідження філософів, психологів та педагогів, а також є значні напрацювання, які стосуються технології організації навчально-виховного процесу, спрямованого на формування у студента аналітичних умінь, водночас є аспекти даної проблеми, які не є предметом систематичних глибоких досліджень, зокрема це стосується формування досвіду аналітичної діяльності майбутніх фахівців різних галузей, як особистісно та професійно ціннісне утворення, що за своєю природою має інтегрований характер.

Мета статті – розкрити значення аналітичної діяльності для фахової підготовки студентів ВНЗ, запропонувати умови та методи її формування в контексті вивчення фахових та загальноосвітніх дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Усі дослідники акцентують увагу на важливості аналітичної діяльності у будь-якій професії, однак на сьогоднішній день ми не маємо однозначного трактування як цього феномену, так і умов, які забезпечують його формування. Так дослідник Д. В. Казакова визначає аналіз як практичну чи мислительну операцію розкладення об'єкта, що підлягає вивченню, на складові частини (елементи, сторони, ознаки, властивості), вивчення кожного окремого елемента, як частини цілого [2, 72].

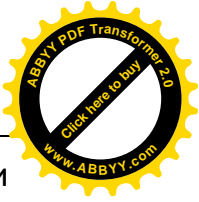
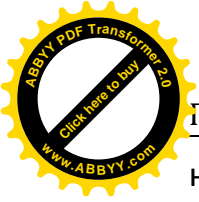
Подібне трактування пропонує Д. Поспелов, який відмічає, що правильний аналіз – це аналіз не тільки складових частин, елементів чи властивостей, але також їх зв'язків та відношень [3, 14]. Тому аналіз не призводить до розпаду цілого, а до його переосмислення і є одним із способів розкриття сутності нових знань: виявлення зв'язків між фактами, звернення до попереднього досвіду життєвих спостережень.

Аналіз також забезпечує усвідомлення та корекцію студентом стратегії своєї навчальної та професійної діяльності. Таке осмислення педагогом власної поведінки, своїх сильних і слабких сторін і є результатом ґрунтовної роботи, спрямованої на накопичення досвіду успішної аналітичної діяльності, що реалізовується в професійній та освітній сфері.

Крім того, аналітична діяльність є основою компетентнісної освіти безвідносно до рівня її реалізації. Навчальні, професійні компетенції формуються суб'єктом діяльності на основі теоретичного осмислення істини, співвіднесення її з власними цінностями, життєвою позицією, досвідом практичної діяльності. Основним інструментом при тому виступає аналітична діяльність.

Рівень аналітичної діяльності студента безпосередньо корелює з успішністю його майбутньої професійної діяльності, та обумовлює на розвиток наступних здібностей: мислити; розуміти інших і бути зрозумілим (опанувати комунікацією); усвідомлювати і оцінювати себе (опанувати рефлексією) [1, 89].

Аналітична діяльність сприяє більш успішному виконанню студентами самостійної роботи, оскільки вона забезпечує відпрацьований інструментарій самодіагностики та самоаналізу. Студенти зможуть легше орієнтуватися в навчальному матеріалі, виділяючи найважливіші моменти, а також спірні чи незрозумілі проблеми, що потребують пояснення педагога. Уміння працювати з інформацією стане основою для подальшого

навчання та розвитку студентів. Завдання сучасної вищої школи передбачають реалізацію компетентнісного підходу до процесу професійного становлення, в основі якого суб'єктна позиція студента, яка значною мірою реалізується через аналітичну діяльність.

Розвиток аналітичних умінь студента передбачає засвоєння алгоритмів аналітичної діяльності, спрямованої на розв'язання професійних проблем, формування у студентів власного досвіду аналізування професійних ситуацій, що може бути використаним як у професійній, так і в особистій сфері.

Важливим є розвиток здатності до аналізу та самоаналізу, які виступають основою коректування студентами своєї подальшої професійної та навчальної діяльності, що забезпечує наступність та безперервність їх професійної підготовки та розвитку.

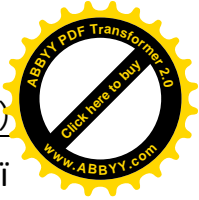
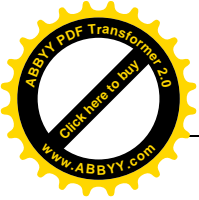
На основі теоретичних досліджень аналітичної діяльності ми виокремили комплекс принципів, які найбільшою мірою сприяють формуванню досвіду аналітичної діяльності в процесі професійної підготовки:

1. Особиста орієнтованість педагогічного процесу, що передбачає взаємодію досвідів того, хто вчить, і того, хто вчиться (у нашому випадку викладача і студента), який є найбільш сприятливим формування студентом власного досвіду аналітичної діяльності.

2. Комунікативність як основа забезпечення взаємодії суб'єктів педагогічної діяльності, особливо під час дискусій, при обговореннях та публічних виступах. Комунікативні вміння майбутніх фахівців відіграють важливу роль у формуванні їх професійно-цінного досвіду аналітичної діяльності.

3. Проблемність змісту навчального матеріалу. Принцип є одним з основних при реалізації технології формування досвіду аналітичної діяльності, оскільки проблемний характер навчального матеріалу забезпечує широкі можливості для аналітичної діяльності студента.

4. Домінування позитивної мотивації навчальної діяльності взагалі і аналітичної діяльності зокрема, пов'язаної з досягнення професійного успіху, конкурентоспроможності на ринку праці. Адже ефективна самостійна аналітична діяльність можлива лише в тому випадку, якщо студент вмотивований, дізнатися, зрозуміти, осмислити, встановити істину, вирішити проблему. Студентів неможливо примусити мислити, їх можна лише спонукати до цього, пояснивши всю важливість та необхідність мислення

5. Принцип забезпечення неперервності формування аналітичної діяльності на основі індивідуальної логіки, починаючи від наявного досвіду (наприклад, отриманого під час навчання в школі) та визначення реальних пріоритетів його розвитку на перспективу. Адже ефективність цього процесу і його результат найбільш значимі при системному, послідовному навчанні та саморозвитку, починаючи зі школи і продовжуючи у виші, а також під час самостійної професійної діяльності.

Технологія розвитку аналітичної діяльності студентів у процесі фахової підготовки будується на основі системного, когнітивно-комунікативного, особистісно орієнтованого, діяльнісного підходів і принципів комунікативності, керованого переходу від діяльності в навчальній ситуації до життєвої ситуації, рефлексії [2, 135]. Формування аналітичної діяльності розглядається як процес, що складається з таких частин:

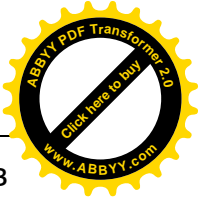
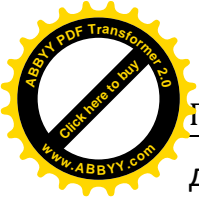
- орієнтовна частина (керуюча);
- виконавча (робоча);
- контрольна-коригуюча.

При цьому ми спиралися на теорію П. Гальперіна поетапного формування розумових дій [1].

Відповідно до зазначених позицій ми виділяємо такі етапи формування аналітичної діяльності у процесі професійної підготовки студента:

- а) роз'яснення студентам суті аналітичних умінь, їх значущості в майбутній професійній діяльності;
- б) пояснення алгоритму аналізування;
- в) демонстрацію на прикладах способу виконання аналізу;
- г) практичне здійснення аналізу студентами і подальше визначення викладачем рівня його ефективності;
- д) індивідуалізація алгоритму аналітичної діяльності студента на основі самостійного виконання завдань;
- е) формування узагальнених способів аналітичної діяльності на основі інтеграції стандартизованих та власних підходів до аналізу;
- є) об'єктивація отриманих компетенцій у власній концепції та досвіді аналітичної діяльності;
- ж) визначення пріоритетних напрямів розвитку аналітичної діяльності студента на перспективу.

Цілеспрямованість та ефективність процесу оволодіння аналітичними вміннями забезпечується в тому випадку, коли практична

діяльність студентів набуває дослідницького характеру та реалізується в контексті самостійної пошукової роботи.

Особливості аналітичної діяльності зумовлюють специфіку методів її реалізації в навчальній діяльності. Доведено, що ефективність розвитку аналітичної діяльності підвищується при використанні особистісно та індивідуально орієнтованих технологій, застосування яких дозволяє розвинути у студентів практичні професійні вміння, вчить аналізувати, оцінювати свої досягнення, ставити цілі і шукати шляхи їх реалізації, планувати і проектувати свою навчальну та в майбутньому професійну діяльність. Суть цих методів полягає в тому, що вони забезпечують самостійність навчальної діяльності студентів, сприяє розвитку рефлексивного, творчого мислення. Одними з основних для розвитку аналітичної діяльності є такі методи: кейс-метод, метод проектів, ділова гра, кластер, аналіз тексту, схема пророкувань, аналітичне есе та інші. Ці методи забезпечують:

1) формування компетенцій у визначенні цілей навчання та формуванні стратегій діяльності з орієнтацією на власний потенціал та конкретні можливості діяльності;

2) актуалізацію творчої складової пізнавальної діяльності студента. Розвиток вмінь визначати власну позицію, аргументувати свої судження, сприймати різні точки зору на проблему; інтерпретувати факти, підходи і альтернативи, формувати загальні висновки.

3) розвиток здатності до комплексного самоконтролю та об'єктивної самооцінки.

4) здатність студента до аналізу власної поведінки та професійно значимих особистісних якостей стосовно конкретної професійної сфери;

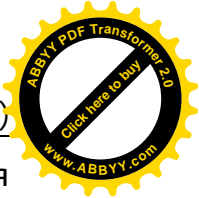
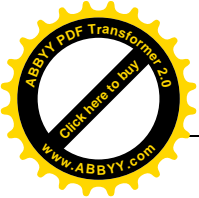
5) усвідомлення власних пріоритетів та цінностей, що стосуються їх майбутньої професійної діяльності;

6) професійну адаптацію;

7) студентів через використання реального досвіду аналізування у сфері професійної діяльності;

8) інтеграцію життєвого та професійного простору студента, здатність до саморегуляції у життєвих та професійних ситуаціях різного характеру.

Як показують дослідження, у процесі формування аналітичної діяльності студентів можуть виникнути певні проблеми, зокрема:

1. Орієнтація студента в процесі самоаналізу не стільки на отримання об'єктивних його результатів, які є передумовою продуктивності процесу саморозвитку, скільки на отримання зовнішньої оцінки як реалізованої діяльності, так і її аналіз. Невміння визначати особистісні навчальні досягнення, а також причинно-наслідкові зв'язки у контексті порівняння попереднього та реального досвідів, програмування перспективного.

2. Заміщення реального досвіду аналізування загальноприйнятими стереотипами, внаслідок чого порушується як об'єктивність отриманої внаслідок аналізу інформації, так і розвиток навчального процесу студентів, складовою якої є аналітична діяльність.

3. Низький рівень активності студентів невизначеність стратегії їх професійного та особистісного розвитку перешкоджає формуванню сучасного фахівця, від якого вимагається високий рівень самоорганізації.

4. Низький рівень реалізації самоаналізу в життєвому особистісному просторі, що перешкоджає гармонійному формуванню досвіду аналітичної діяльності студента.

Висновки: Формування аналітичної діяльності майбутнього фахівця займає важливе місце в сучасній інноваційній системі освіти, оскільки обумовлює процеси самопізнання, самоосвіти, професійної самореалізації особистості. Тому актуальним напрямком у оптимізації професійної підготовки студентів є розробка психолого-педагогічних умов формування аналітичної діяльності фахівця, орієнтованої на постійний розвиток, здатної до забезпечення перманентності самовиховання, самоосвіти та самоаналізу.

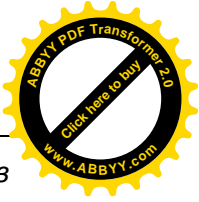
ЛІТЕРАТУРА

1. Гальперин П. Я. Управление процессом усвоения знаний / П. Я. Гальперин, Н. Ф. Талызина. – М. : МГУ, 1975. – 320 с.
2. Казакова Д. В. Развитие аналитического мышления учащихся / Д. В. Казакова // Образование в современной школе. – 2005. – № 11. – С. 72–75.
3. Мурюкина Е. В. Развитие критического мышления студентов педагогического вуза в рамках специализации «Медиаобразование» : учеб. пособ. для вузов / Е. В. Мурюкина, И. В. Чельшева. – Таганрог : Изд-во Кучма, 2007. – 162 с.
4. Пospelов Д. А. Моделирование рассуждений. Опыт анализа мыслительных актов / Д. А. Пospelов. – М. : Радио и связь, 1989. – 184 с.

РЕЗЮМЕ

И. Ю. Шамрай. Аналитическая деятельность в контексте современных подходов к профессиональной подготовке студентов.

В статье предлагается определение аналитической деятельности, определяется ее важность в контексте профессиональной подготовки студентов высших учебных заведений, определяются основы успешного формирования

аналитической деятельности студентов во время профессиональной подготовки в высшей школе, приводятся типичные проблемы, которые могут возникнуть в процессе развития аналитической деятельности студентов.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиональная компетенция, аналитические умения, аналитическая деятельность, коммуникативный подход, интегративный курс, кейс-метод, метод проектов, аналитическое эссе.

SUMMARY

I. Shamray. Analytical activity in the context of current approaches to the students' professional training.

The paper presents the determination of analytical activity, its importance in the context of training students in higher educational establishments is defined, defined basis of successful formation of the analytical activities of students during training in high school, typical problems that may arise in the development of analytical students are given.

Key words: training, professional competence, analytical skills, analysis, communicative approach, integrative course, case method, project method, analytical essays.

УДК 378.016:53

О. В. Шевчук

Кам'янець-Подільський національний
університет Імені Івана Огієнка

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ ШЛЯХОМ ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ ЧАСТКОВО-ПОШУКОВОГО ХАРАКТЕРУ

У статті розглянуто компетентнісний підхід у виконанні лабораторних робіт частково-пошукового характеру. Розвиток особистісно орієнтованого навчання шляхом проведення лабораторних робіт частково-пошукового характеру. Лабораторна робота, як форма організації навчання, найбільш повно реалізує розвиваючі задачі навчання. Вона сприяє формуванню вмінь, навичок, переконань студентів, учить їх планувати діяльність і здійснювати самоконтроль.

Ключові слова: компетентність, лабораторна робота, частково-пошуковий, особистісно орієнтований, світоглядність.

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток освіти, науки і техніки ставлять перед викладачами все нові вимоги до виховання й підготовки майбутнього покоління, освіченого висококваліфікованого, обізнаного в різних сферах наукової діяльності. Зважаючи на освітню доктрину мету і пріоритетні напрями розвитку освіти, ми бачимо, що основна мета державної політики щодо розвитку освіти полягає у створенні умов розвитку особистості й творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися упродовж життя, оберігати й примножувати цінності